

KEYWORDS: CHARGES, ROAD-BUILDING ENTERPRISES, INVESTING, INVESTMENT POTENTIAL, INVESTMENT ATTRACTIVENESS, FACTORS.

РЕФЕРАТ

Хмелевский Н.А. Внешние и внутренние факторы влияния на инвестиционную привлекательность предприятия / Николай Александрович Хмелевский, Евгения Сергеевна Цюман // Вестник НТУ. – К.: НТУ. – 2012. – Вып. 26.

Цель работы – определение значимости факторов на инвестиционную привлекательность дорожно-строительных предприятий для концентрации внимания на самых влиятельных, улучшение и ускорение процесса привлечения инвестиций.

Метод исследования – экономико-логический, метод общего анализа.

На сегодняшний день актуальности приобрел вопрос инвестирования предприятий. Важная роль в организации инвестиционной деятельности принадлежит государству. Эффективность хозяйственной деятельности, стойкость финансового состояния предприятий дорожной отрасли зависят от ряда факторов, которые имеют весомое влияние на инвестиционную привлекательность предприятий.

Результаты статьи могут быть использованы при проведении технико-экономической оценки деятельности предприятий.

Прогнозные предположения о развитии объекта исследования – поиск, оптимизация факторов влияния на инвестиционную привлекательность предприятия, учитывая отраслевую принадлежность предприятия.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: РАСХОДЫ, ДОРОЖНО-СТРОИТЕЛЬНЫЕ ПРЕДПРИЯТИЯ, ИНВЕСТИРОВАНИЕ, ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ, ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ, ФАКТОРЫ.

УДК 338 (75.0)

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Цегольник П.А., кандидат наук з державного управління

Постановка проблеми. В управлінському лексиконі, напевно, важко віднайти термін вживаний так неоднозначно і не конкретно, як термін «ефективність». Спектр його застосування шириться від загального схвалення когось чи чого-небудь, до кількісних оцінок, що виступають результатом надскладних математичних обрахунків. Подібна плутанина нерідко стає на заваді порозуміння науковців чи то практиків, які намагаються впливати на цю саму «ефективність». Невипадково формування і розбудова понятійного апарату вбачається надзвичайно важливим елементом і етапом на шляху розвитку будь якої науки, зокрема в дисертаційних дослідженнях розглядається як науковий результат, що втілює наукову новизну дослідження. Адже саме тут формується мова, абетка науки, без якої неможливе ні створення у подальшому наукових теорій, ні спілкування між вченими.

Аналіз друкованих та електронних публікацій присвячених дослідженню проблематики управління ефективністю підтверджує тезу про велике розмаїття трактувань щодо терміна «ефективність» та підходів до її оцінки. Тому чітке визначення даного поняття та переведення його в операційно-операційну (таку, що дає можливість для оперування, в т.ч. математичного) форму, що є предметом цієї статті – вбачається важливим та актуальним науковим завданням.

Проведемо короткий аналіз етимології терміна «ефективність». Даний термін походить від слова ефект, з латинської: *effektus* – виконання, дія, вплив, результат, а також *efficio* – дію, виконую. Згідно тлумачного словника С. І. Ожегова та Н. Ю. Шведової, ефект: 1) враження, що справляється кимось або чимось–небудь на когось–небудь; 2) дія як результат чого-небудь, наслідок чого-небудь; 3) засіб за допомогою якого створюється яке-небудь враження. [1] Аналогічні трактування містяться у тлумачному словнику Л. П. Красина. За тими ж джерелами: ефективний – той, що дає ефект, призводить до потрібного результату, дієвий.

Підкреслимо, що наведені трактування віддзеркалюють загальноживану, а не професійну лексику, проте перше наближення до розуміння терміну дають саме вони. Таким чином, в управлінському контексті ефективними, в самому широкому розумінні, можна вважати ті системи чи процеси,

що призводять до необхідного, позитивного ефекту, є дієвими з позиції бажаних результатів. Безумовно, для цілей професійного управління подібне трактування не є достатнім. Потрібне подальше опрацювання терміна.

Функціонування реальних організацій, безперечно, є складним процесом. Будь яка організація є відкритою системою, що функціонує у зовнішньому середовищі, споживає низку ресурсів і виробляє певний кінцевий матеріальний чи нематеріальний продукт у відповідності до конкретних потреб зовнішнього середовища.

В межах нашого дослідження є важливими наступні моменти:

1. Результативною, дієвою організація може бути тільки у тому випадку, якщо кінцевий продукт сприймається і споживається зовнішнім середовищем (мовою математики це хоча й недостатня але необхідна умова ефективності). Для цього кінцевий продукт повинен задовольняти (мати відповідний потенціал) ту чи іншу потребу зовнішнього середовища.

2. Потреби зовнішнього середовища і можливі траєкторії розвитку організації, зокрема варіанти кінцевого продукту опосередковуються місією, головним сенсом існування організації, яка в свою чергу трансформується в систему організаційних цілей та завдань.

3. Потреби зовнішнього середовища в абсолютній більшості випадків є складними, внутрішньо-диференційованими, що об'єктивно вимагає адекватної складності та диференційованості місії, цілей та завдань організаційної системи, а також багатоаспектності кінцевого продукту, що виробляється.

Таким чином можна обґрунтовано стверджувати, що сучасні організаційні системи повинні мати і мають цілу низку спрямувань, векторів розвитку, причому різної природи. Так можна виокремити наступні вектори розвитку: економічний, соціальний, технічний, технологічний, екологічний, організаційно-управлінський, інформаційний, культурологічний та ін.

По кожному із векторів розвитку організації, в той чи інший момент часу спостерігатиметься певний ефект. Отже може йти мова про ефективність функціонування організації щодо того чи іншого спрямування: економічна ефективність, соціальна і т.д. За об'єктивними законами сумарний вектор розвитку організаційної системи інтегрується виходячи із всіх складових. Тобто кінцева траєкторія руху системи вибудовується як сума всіх вагомих векторів розвитку. Загальна ж ефективність розвитку організаційної системи інтегрується на базі ефективності розвитку по кожному із значимих спрямувань.

Одне з поширених трактувань «ефективності» розглядає її як ступінь досягнення керованим об'єктом очікуваного стану, поставлених цілей. Проте тут є певна некоректність. Закономірно виникає питання про ефективність постановки даних цілей і власне самих цілей. Адже в цілому не можна назвати ефективним функціонування системи, що хоча й досягає поставлених цілей, проте працює не на повну потужність, не повністю використовує свої ресурси та можливості. Тому на наш погляд ефективність має бути чітко корельована з поняттям потенціалу системи, що відображує всі внутрішні можливості системи. Ефективність є мірою реалізації та розвитку потенціалу системи (об'єкта).

Виходячи з вище вищесказаного, ефективність функціонування системи (об'єкта управління) потрібно розглядати як універсальний комплексний інтегрований (інтегральний) критерій, що характеризує ступінь використання та розвитку сукупного потенціалу системи. При цьому ефективність власне розвитку можна розглядати як міру підвищення функціональних можливостей системи (об'єкта).

Універсальним даний критерій є тому, що дозволяє проводити оцінку будь яких процесів, на різних рівнях системи, конкретно чи узагальнено, в різних часових проміжках і т.д. Комплексним та інтегрованим – тому, що інтегрує в собі низку більш конкретних критеріїв та показників, що комплексно охоплюють різні явища, у т.ч. різної природи. Наприклад, якщо мова йде про загальну ефективність діяльності організації він дозволяє враховувати економічні, соціальні, екологічні, технічні та інші ефекти.

Розглянемо тепер поняття «ефективності управління». З теоретичних позицій найбільш узагальнено управління розглядається як процес впливу на систему чи об'єкт для переведення їх із одного стану в інший у відповідності до поставлених цілей чи завдань. При цьому, як правило, можливі декілька варіантів подібного переведення, інакше кажучи, декілька можливих траєкторій руху системи (Рис. 1).

Саме тут виникає питання щодо ефективності управління, тобто, яка із управлінських траєкторій є більш дієвою, більш ефективною? При цьому залишається відкритим також питання щодо раціональності самого вибору кінцевого стану. Можливо був інший, більш доцільний та бажаний стан. Адже функція покладання цілей за якими визначається бажаний результат та кінцевий стан об'єкту управління – безпосередня управлінська функція.

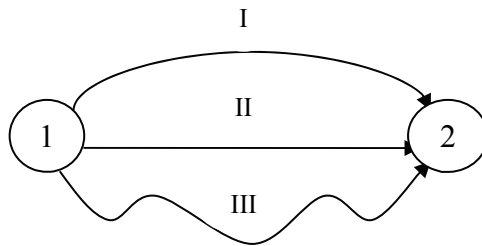

Рисунок 1. – Схема можливих траєкторій управління системою

Поняття «ефективності управління» та «ефективності функціонування» є спорідненими або й ідентичними. Змістове наповнення, наприклад, матиме термін «ефективність управління функціонуванням організації». Ефективне функціонування організації є наслідком ефективного управління, це дві сторони однієї медалі. Ефективність управління можна визначити як універсальний комплексний інтегрований критерій, що характеризує процеси пов'язані з формуванням самої системи, власне її потенціалу, процеси його використання та розвитку (прогресу системи). Ефективність управління включає ефективність процесів планування, організації, контролю, комунікаційних процесів, прийняття управлінських рішень, тощо. Якщо застосувати апарат теорії оптимізації то ефективне управління можна визначити як вплив на систему, що забезпечує її рух до оптимального результату, по оптимальній траєкторії з оптимальним використанням потенціалу системи.

Перейдемо до кількісної оцінки ефективності. Адже як сказав відомий вчений – наука тільки тоді досягає досконалості, коли їй вдається застосовувати математику. Зазначимо, що в сучасній науці це питання також розроблене недостатньо. У практиці ж управління оцінка ефективності зводиться, як правило, до оцінки економічної ефективності, що виходячи з вищевикладеного матеріалу теж не є достатнім.

Враховуючи, що ефективність ми пов'язали з потенціалом системи, пропонується рівень ефективності вимірювати у процентах, що віддзеркалюватимуть ступінь реалізації сукупного потенціалу системи. Тобто в разі якщо система не працює взагалі, рівень ефективності приймаємо рівним 0% ($E_f = 0\%$). У разі повного охоплення та розкриття всіх ресурсів та резервів системи – рівень ефективності приймаємо рівним 100% ($E_f = 100\%$). Для оцінки ефективності можна також ввести відповідний коефіцієнт з діапазоном значень від 0 до 1 ($0 \leq K_e \leq 1$).

Якщо звернутись до вже згаданої теорії оптимізації, то $E_f = 100\%$ або $K_e = 1$ в випадку коли система працює у точці глобального максимуму оптимізаційної кривої (це можливо тільки у випадку управління на основі економіко-математичної моделі). До речі, оцінка ефективності управління може набувати і від'ємних значень – в разі коли здійснюються управлінські впливи, що понижують, руйнують вже існуючий потенціал системи. Це повсюди відбувалось на підприємствах після розвалу СРСР.

Підкреслимо, що управління ефективністю функціонування організації повинно відбуватись на комплексних засадах, виключно в межах комплексного підходу. Адже тільки апарат комплексного підходу дозволяє охопити й оцінити ефекти різної природи, інтегрувати управлінські впливи спрямовані на усесторонній розвиток організаційної системи.

Комплексною має бути й кількісна оцінка ефективності. Вищезазначений коефіцієнт є інтегральним, узагальнюючим, таким, що характеризує ефективність роботи усієї системи. Він інтегрує у собі низку окремих коефіцієнтів кожний з яких оцінює ефективність управління функціонуванням системи у розрізі основних векторів розвитку, про що йшла мова вище. Зокрема може бути охоплена: економічна ефективність функціонування організаційної системи; соціальна; технічна; технологічна; екологічна; інформаційна; ринкова; культурологічна, тощо.

Слід зазначити, що можна вирізнити «зовнішню» та «внутрішню» ефективність функціонування організації. Перша відображує ефективність розвитку організації щодо зовнішнього середовища, друга – ефективність внутрішньо-організаційних процесів. Вищевведені складові відображують насамперед «зовнішню» ефективність. «Внутрішню» ефективність, якщо брати за приклад комерційну організацію, віддзеркалюють насамперед: ефективність стратегічного управління; управління виробничою підсистемою (функцією); управління маркетингом; управління персоналом; управління розробками та інноваціями; управління фінансами, тощо. Дані складові відображені у відповідних коефіцієнтах в подальшому інтегруються в межах коефіцієнтів зовнішньої та внутрішньої ефективності організації.

Підсумовуючи викладений матеріал, ще раз підкреслимо, що ефективність незалежно від рівня на якому ми її оцінюємо завжди виступає як комплексний інтегральний критерій. Коефіцієнт ефективності в якості її кількісного мірила завжди інтегрується на базі певного ряду більш конкретних критеріїв або показників. Зокрема, якщо ми враховуємо n складових, тобто маємо множину $Кеф_1, \dots, Кеф_n$ коефіцієнтів ефективності, то сукупний коефіцієнт ефективності $Кеф$ інтегрується виходячи із цієї множини. В разі рівної ваги складових:

$$Кеф = (Кеф_1 + Кеф_2 \dots + Кеф_n) / n \quad (1)$$

В разі різної ваги складових ефективності, що має місце у абсолютній більшості випадків:

$$Кеф = \sum_{n=1}^n (\alpha_n Кеф_n) \quad (2)$$

де α – вага j – і складової із множини n (сума ваг усіх складових дорівнює 1).

Поданий у статті матеріал висвітлює теоретичний погляд на зміст понять «ефективність», «ефективність функціонування організації», «ефективність управління» та загальний підхід до їх оцінки. Подальші дослідження мають відбуватись у рамках моделей конкретних організаційних систем (можливо типових, наприклад – транспортних організацій). Актуальним та важливим завданням вбачається зокрема визначення складу та ієрархії критеріїв та показників ефективності за якими визначається загальна ефективність функціонування організації.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. <http://www.ozegov.info>
2. Цегольник П.А. Концепция опережающего развития образования. – Хмельницький.: Вид-во ХПУ, 2009. – 331с.

РЕФЕРАТ

Цегольник П.А. Комплексний підхід до оцінки ефективності функціонування організаційних систем. / Петро Анатолійович Цегольник / Вісник НТУ. – К.: НТУ. – 2012. – Вип. 26.

В статті запропонований підхід до комплексної оцінки ефективності функціонування організаційних систем.

Об'єкт дослідження – ефективність функціонування організаційних систем.

Мета роботи – розвиток понятійного апарату щодо теорії управління ефективністю роботи організацій та формування підходу щодо комплексної оцінки ефективності.

Поняття ефективності в сучасних управлінських теоріях є досить неоднозначним. Аналіз різних джерел дозволяє виявити десятки тлумачень. Неоднозначність трактувань неодмінно створює перешкоди у спілкуванні та порозумінні науковців і практиків. На погляд автора, ефективність функціонування системи (об'єкта управління) потрібно розглядати як універсальний комплексний інтегрований (інтегральний) критерій, що характеризує ступінь використання та розвитку сукупного потенціалу системи. При цьому ефективність власне розвитку можна розглядати як мірило підвищення функціональних можливостей системи (об'єкта).

Іншою проблемою є оцінка ефективності. В дослідженні пропонується підхід, що дозволяє визначити ефективність функціонування організації за допомогою інтегрованого коефіцієнта ефективності.

Результати статті можуть бути застосовані при формуванні методики оцінки ефективності, а також для цілей оцінки ефективності роботи реальних організаційних систем.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ЕФЕКТИВНІСТЬ, ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ABSTRACT

Tscholnyk PA An integrated approach to evaluating the effectiveness of organizational systems. / Petro Tscholnyk / Visnyk NTU. – K.: NTU. – 2012. – Vol. 26.

The paper proposed a comprehensive approach to assessing the effectiveness of organizational systems.

Object of study – the efficiency of organizational systems.

Purpose – to develop the conceptual apparatus of the theory on performance management of organizations and the formation of an integrated approach to evaluation.

The concept of efficiency in modern management theories are quite controversial. Analysis of various sources reveals dozens of interpretations. Ambiguity interpretations inevitably creates barriers to communication and understanding of scientists and practitioners on the author's view, the effectiveness of the system (facility management) should be considered as a universal comprehensive integrated (cumulative) criterion that characterizes the degree of utilization and development of the total system capacity. The effectiveness of own development can be regarded as a measure of enhancing the functionality of the system (the object).

Another problem is the evaluation of effectiveness. The study proposes an approach that allows to determine the efficiency of the organization using the integrated coefficient of efficiency.

The results of the article may be used for the formation of methodology for assessing the efficiency as well as to evaluate the performance of real organizational systems.

KYWORDS: EFFICIENCY, EFFICIENCY OF THE ORGANIZATIONS SYSTEMS.

РЕФЕРАТ

Цегольник П.А. Комплексный подход к оценке эффективности функционирования организационных систем. / Петр Анатольевич Цегольник / Вестник НТУ. – К.: НТУ. – 2012. – Вып. 26.

В статье предложен подход к комплексной оценке эффективности функционирования организационных систем.

Объект исследования – эффективность функционирования организационных систем.

Цель работы – развитие понятийного аппарата по теории управления эффективностью работы организаций и формирования подхода к комплексной оценке эффективности.

Понятие эффективности в современных управленческих теориях достаточно являются неоднозначным. Анализ различных источников позволяет выявить десятки толкований. Неоднозначность трактовок непременно создает препятствия в общении и понимании ученых и практиков. На взгляд автора, эффективность функционирования системы (объекта управления) нужно рассматривать как универсальный комплексный интегрированный (интегральный) критерий, характеризующий степень использования и развития совокупного потенциала системы. При этом эффективность собственно развития можно рассматривать как мерило повышения функциональных возможностей системы (объекта).

Другой проблемой является оценка эффективности. В исследовании предлагается подход, позволяющий определить эффективность функционирования организации с помощью интегрированного коэффициента эффективности.

Результаты статьи могут быть применены при формировании методики оценки эффективности, а также для целей оценки эффективности работы реальных организационных систем.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ.

УДК 658.14:332.1

ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНОГО ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Чеснакова Л.С., кандидат економічних наук
Малахова Ю.А.

Постановка проблеми. Податковий менеджмент займає значну нішу в управлінні підприємством. В умовах нестабільного податкового законодавства, значної кількості податків та надмірного податкового навантаження, суб'єкти господарювання повинні приймати рішення щодо здійснення інвестицій та інших господарських операцій з обов'язковим врахуванням податкових наслідків таких дій. Для цього необхідно створити ефективну модель корпоративного податкового менеджменту, яка б до того ж враховувала особливості галузі господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. В науковій літературі питання корпоративного податкового менеджменту почали розглядатися порівняно недавно. Звертають на себе увагу розробки таких вітчизняних та зарубіжних науковців як Ю.Б. Іванова, А.І. Крисоватого, А.Я. Кізими, Д.Ю. Мельника, П.К. Бечко, Н.В. Лисої, Н.В. Грохотової, А.П. Зрелова, М.В. Краснова тощо. В них розглядаються питання сутності корпоративного податкового